

Europos Komisijos ir Lietuvos mokslo tarybos atvirosios prieigos politika

Gintarė Tautkevičienė
KTU biblioteka
OpenAIRE NOAD

Europos Komisijos atvirosios prieigos prie mokslo publikacijų ir mokslinių tyrimų duomenų tikslai

- **Naudoti ankstesnius tyrimų rezultatus** (geresnės kokybės rezultatas).
- **Skatinti bendradarbiavimą ir išvengti pasikartojančių tyrimų** (didesnis efektyvumas).
- **Paspartinti inovacijas** (didesnis progresas rinkose reiškia didesnį augimą).
- **Įtraukti gyventojus ir visuomenę** (didesnis mokslinių procesų skaidrumas).

Pagrindiniai principai:

- Vartotojai neturėtų mokėti už mokslinę informaciją, kuriai sukurti buvo gautas viešasis finansavimas.
- Viešai finansuojama mokslinė informacija turi būti laisvai prieinama Europos mokslininkams, pramonei, visuomenei.
- Užtikrinamas ilgalaikis mokslinės informacijos saugojimas.

Atviroji prieiga 7BP ir Horizontas 2020

- **AP testavimas 7BP (39 straipsnis):**

- Dėti pastangas suteikiant AP
- 7 mokslo sritys
- Recenzuojamos publikacijos
- Leidžiamas “embargo”: 6/12 mėn.

- **AP leidybos kaštai**

- Tinkamos išlaidos projekto metu
- **Papildomai: AP leidybos kaštų kompensavimas pasibaigus 7BP projektui (baigėsi 2018-02-28)**

Žalioji prieiga

Auksinė prieiga

- **Privaloma AP H2020**

- Privaloma AP publikacijoms
- Visose mokslo srityse
- Recenzuojamos publikacijos
- Leidžiamas “embargo”: 6/12 mėn.

Papildomai:

- 2014-2016 m. laikotarpiui mokslo tyrimų duomenų atvėrimo testavimas atskirose srityse
- Nuo 2017 m. prieiga prie mokslo duomenų visose srityse

- **AP leidybos kaštai**

- Tinkamos išlaidos projekto metu

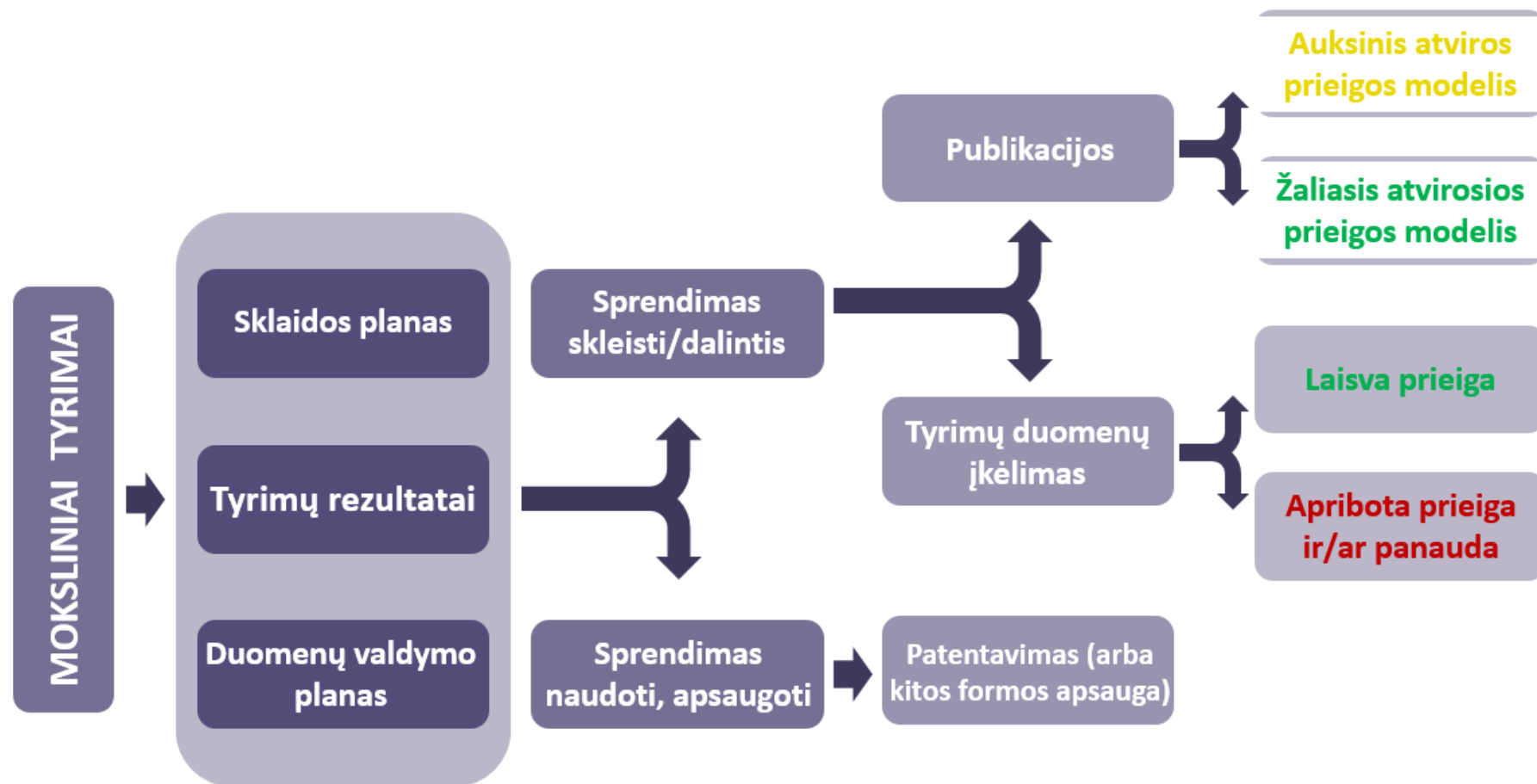
Open Access Pilot in FP7 (2008), http://ec.europa.eu/research/science-society/document_library/pdf_06/open-access-pilot_en.pdf

FP7 post-grant Open Access publishing funds pilot, <https://www.openaire.eu/postgrantoapilot>

H2020 Programme AGA – Annotated Model Grant Agreement, http://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/grants_manual/amga/h2020-amga_en.pdf

FP7 Post-Grant Open Access Pilot: final results, <https://blogs.openaire.eu/?p=2917>

Atviroji prieiga prie mokslo publikacijų ir mokslinių tyrimų duomenų Horizontas 2020

Atviroji prieiga prie mokslo publikacijų (privaloma)

- Sutarties 29.2 straipsnis reglamentuoja atvirąją prieigą prie recenzuojamų mokslo publikacijų:
 - Pagrindinė publikacijos rūšis – mokslinių žurnalų straipsniai;
 - Taip pat skatinama atvira prieiga prie monografijų, knygų, konferencijos medžiagos, „pilkosios literatūros“ (pvz., ataskaitų).
- Suteikiama teisė:
 - Skaityti, atsisiųsti, atsispausdinti;
 - Kopijuoti, skleisti, atlikti paiešką, pateikti nuorodą, vykdyti automatizuotą teksto analizę.
- Atviroji prieiga užtikrinama:
 - Įkeliami į talpyklą – žaliasis kelias;
 - Publikuojama atvirosios prieigos žurnale – auksinis kelias.

Žaliasis kelias (1)

1 žingsnis: Mašininiu būdu nuskaitytomą elektroninę publikuotos versijos kopiją arba galutinę recenzuoto rankraščio, priimto publikavimui, versiją įkelti į talpyklą iš karto kaip mokslo publikacija yra priimta leidybai arba vėliausiai kai ji yra paskelbta.

- Pasirinkti institucinę, teminę ar centralizuotą talpyklą (Talpyklų sąrašas registruose *OpenDOAR*, *ROAR*)

EMT rekomenduojamos talpyklos (Europe PubMed Central, arXiv, OAPEN library, Zenodo)

- Mokslo publikacija įkeliamą į talpyklą ir tuo atveju, jeigu publikuota atvirosios prieigos ar hibridiniame žurnale.

The Directory of Open Access Repositories, <http://www.opendoar.org/>

Registry of Open Access Repositories, <http://roar.eprints.org/>

Europe PubMed Central, <https://europepmc.org/>

arXiv, <https://arxiv.org/>

OAPEN library, <http://oapen.org>

Zenodo, <https://zenodo.org/>

Žaliasis kelias (2)

2 žingsnis:

- Suteikti prieigą prie publikacijos per 6 mėnesius (12 mėnesių socialinių ir humanitarinių mokslų srityse)
 - Patikrinti leidėjo atvirosios prieigos politiką SHERPA RoMEO;
 - Jeigu leidėjo nurodytas embargo laikotarpis ilgesnis nei 6/12 mėn., derėtis su leidėju dėl priedo prie sutarties pasirašymo.

Publisher copyright policies & self-archiving, <http://www.sherpa.ac.uk/romeo>

EC model amendment to publishing agreements, http://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/other/hi/oa-pilot/h2020-oa-guide-model-for-publishing-a_en.pdf

Privalomi metaduomenys

(c) ensure open access — via the repository — to the bibliographic metadata that identify the deposited publication.

The bibliographic metadata must be in a standard format and must include all of the following:

- the terms ["European Union (EU)" and "Horizon 2020"] ["Euratom" and Euratom research and training programme 2014-2018'];
- the name of the action, acronym and grant number;
- the publication date, and length of embargo period if applicable, and
- a persistent identifier.

Horizontas 2020: auksinis kelias (AP leidyba)

- Prieiga prie straipsnio iš karto po publikavimo žurnale:
 - atvirosios prieigos žurnale;
 - hibridiniame žurnale.
- Straipsnio parengimo mokestis (Article Processing Charge) yra pateisinamos projekto išlaidos
- Siekti, kad būtų suteikta kūrybinės bendrijos licencija (CC-BY arba CC-0)
- Atvirosios prieigos publikacijos taip turi būti įkeliamos į talpyklą, siekiant ilgalaikio saugojimo ir prieigos.

Mokslinių tyrimų duomenys

- Statistiniai duomenys, eksperimentų rezultatai, matavimai, stebėjimų rezultatai, apklausos rezultatai, interviu garso ir vaizdo įrašai
- Tyrimų duomenys turi būti skaitmeniniame formate

29.3 Open access to research data

[OPTION 1 for actions participating in the open Research Data Pilot: Regarding the digital research data generated in the action ('data'), the beneficiaries must:

- (a) deposit in a research data repository and take measures to make it possible for third parties to access, mine, exploit, reproduce and disseminate — free of charge for any user — the following:*
 - (i) the data, including associated metadata, needed to validate the results presented in scientific publications as soon as possible;*
 - (ii) other data, including associated metadata, as specified and within the deadlines laid down in the 'data management plan' (see Annex 1);*
- (b) provide information — via the repository — about tools and instruments at the disposal of the beneficiaries and necessary for validating the results (and — where possible — provide the tools and instruments themselves).*

This does not change the obligation to protect results in Article 27, the confidentiality obligations in Article 36, the security obligations in Article 37 or the obligations to protect personal data in Article 39, all of which still apply.

As an exception, the beneficiaries do not have to ensure open access to specific parts of their research data if the achievement of the action's main objective, as described in Annex 1, would be jeopardised by making those specific parts of the research data openly accessible. In this case, the data management plan must contain the reasons for not giving access.]

[OPTION 2: Not applicable]

ATVIRA TIEK, KIEK ĮMANOMA. UŽDARA TIEK, KIEK BŪTINA

Finansavimo gavėjai turi teisę atsisakyti vykdyti reikalavimus, bet privalo pagrįsti savo sprendimą

Dažniausios atsisakymo priežastys

Privatumas

Intelektinės
nuosavybės teisės

Galimas pavojus
pagrindiniams
projekto tikslams

Šis modelis buvo taikytas vykdant Horizontas 2020 bandomąjį projektą

2015

Iš 431 projektų

65.4%

nusprendė dalintis duomenimis

Nuo 2017

Taikant tas pačias taisykles
vykdomas Atvirųjų mokslo
duomenų pilotinis projektas
apima visas Horizontas 2020
mokslo sritis

Duomenų valdymo planas

- H2020 reikalavimas: parengti duomenų valdymo planą per 6 mėn. nuo projekto pradžios
- ***Duomenų valdymo planas*** – projekto duomenų kaupimo, saugojimo ir jų prieinamumo dokumentas, kuriame nurodoma, kas bus daroma projekto metu ir jam pasibaigus, kad duomenys būtų kaupiami saugiai ir patikimai; kaip ir kokiomis sąlygomis jie bus prieinami pakartotiniam naudojimui, jei tik nėra tam prieštaraujančių teisinių, etinių ar saugumo priežasčių; kada ir kaip jie bus atveriami kitiems vartotojams; kokie standartiniai metaduomenys bus naudojami juos aprašant; kaip gauti duomenys bus tvarkomi ir atnaujinami; kurie duomenys bus skirti ilgalaikiam, o kurie – trumpalaikiam saugojimui, pastaruoju atveju nurodant, kada ir kaip duomenys bus sunaikinami.

Mokslo duomenys – atviri

HORIZONTAS 2020 FINANSAVIMO GAVĖJAI PRIVALO

Užtikrinti atvirąją prieigą duomenims, pagal kuriuos buvo parengtos mokslinės publikacijos

Užtikrinti atvirąją prieigą pasirinktiems mokslo duomenims

Horizontas 2020 finansavimo gavėjai taip pat yra skatinami dalintis duomenimis, kurie nebuvo panaudoti rengiant publikacijas

PROJEKTŲ KOORDINATORIAI PRIVALO

Pateikti informaciją apie:

Duomenis, kurie bus sukurti tyrimo metu

Kaip užtikrinti koordinavimą, saugojimą ir tvarumą

Kurios duomenų dalys bus laisvai prieinamos (ir kaip tai bus užtikrinama)

Duomenų valdymo išlaidos visiškai atitinka finansavimo reikalavimus

Talpyklos pasirinkimas nėra apribojamas: kelkite duomenis į savo pasirinktą talpyklą

Rekomendacijos šalims narėms

- Apibrėžti ir įgyvendinti aiškia politiką dėl sklaidos ir atvirosios prieigos prie valstybės lėšomis finansuojamų publikacijų ir mokslinių tyrimų duomenų.
 - Embargo laikotarpis, autorinės teisės, mokslo darbuotojų karjeros sistema, skaidrumas ir kt.
- Atviroji prieiga turi būti veiksminga, sąžininga, prieinama, konkurencinga ir nuolatinė tiek mokslininkams, tiek ir novatoriškoms įmonėms.
- Šalys yra labai skirtingos, todėl ES skatina tiek „žaliąją“, tiek „auksinę“ prieigą.
- Užtikrinti mokslinės informacijos išsaugojimą.
- Toliau plėtoti ir stiprinti elektronines infrastruktūras.
- Visais lygmenimis dalyvauti įvairių suinteresuotųjų šalių diskusijose.
- Prisidėti prie veiklų koordinavimo ES lygmeniu.

Dechamp, Jean-François (2012-09-27). Open Access in Horizon 2020 and the European Research Area.

<http://www.slideshare.net/OpenAccessEC/oa-in-the-era-and-horizon-2020>

European Commission. (2012). Commission Recommendation on access to and preservation of scientific information. Retrieved from

http://ec.europa.eu/research/science-society/document_library/pdf_06/recommendation-access-and-preservation-scientific-information_en.pdf

Lietuvos mokslo tarybos atvirosios prieigos gairės

Lietuvos mokslo taryba **2016 m. vasario 29 d.** nutarimu Nr. VIII-2 patvirtino “Atvirosios prieigos prie mokslo publikacijų ir duomenų” gaires.

- Gairių įgyvendinimui nustatytas pereinamasis laikotarpis iki 2020 m. gruodžio 31 d. Pereinamojo laikotarpio metu, nustačius Gairių nuostatų nesilaikymo atvejų, taikyti tik įspėjamąsias priemones.
- Atlikti tarpinį šių Gairių poveikio ir pasiektos pažangos įvertinimą iki 2018 m. gegužės 1 d. ir, atsižvelgus į „Atvirosios prieigos prie mokslo publikacijų ir duomenų gairių“ taikymo praktiką ir poreikį, jas tikslinti.

Atviroji prieiga prie mokslo publikacijų ir duomenų (angl. Open Access) (toliau – atviroji prieiga) – nemokama ir nevaržoma prieiga internete prie mokslinių publikacijų, tyrimų duomenų ir kitos publikuotos bei nepublikuotos kokybiškos recenzuotos mokslinių tyrimų medžiagos, kurią kiekvienas vartotojas gali laisvai skaityti, kopijuoti ir atlikti automatizuotą turinio analizę nepažeisdamas autorinių teisių.

Atvirosios prieigos prie mokslo publikacijų ir duomenų gairės, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/dceeeb10e05711e59cc8b27b54efaf6e>

Briefing paper Text and Data Mining and the Need for a Science-friendly EU Copyright Reform (2015),
http://www.scienceeurope.org/uploads/PublicDocumentsAndSpeeches/WGs_docs/SE_Briefing_Paper_textand_Data_web.pdf

LMT atvirosios prieigos prie publikacijų politika

Žaliasis kelias:

- skaitmeninės publikacijų kopijos turi būti pateiktos talpyklai iš karto po priėmimo publikuoti;
- 6 mėnesių embargo laikotarpis biomedicinos, fizinių, technologijos ir žemės ūkio mokslų sričių mokslo publikacijoms;
- 12 mėnesių embargo laikotarpis humanitarinių ir socialinių mokslų sričių mokslo publikacijoms.

Pastaba: Publikacijų autoriams ir (ar) jų institucijoms rekomenduojama tartis su leidėjais dėl aukščiau nurodytų principų įgyvendinimo arba pasirinkti kitą žurnalą.

Auksinis kelias:

- atvirosios prieigos žurnaluose;
- APC ir BPC gali būti dengiami Tarybos finansuojamų projektų lėšomis ir numatomi projekto išlaidų sąmatoje;
- Išlaidos už publikacijų atvėrimą hibridiniuose žurnaluose nėra dengiamos Tarybos projektų lėšomis.
- Jei sumokėti APC/BPC, naudojama kūrybinių bendrijų licencija CC-BY

LMT mokslo duomenų valdymas

- Projekto, kurio metu bus kaupiami duomenys, vykdytojai paraiškoje pateikia duomenų valdymo planą. Duomenų valdymo planas projekto eigoje gali būti tikslinamas.
- Gautus duomenis išsaugoti skaitmeniniu formatu, o pasibaigus projektui – perduoti saugoti institucijai ir (ar) pateikti talpyklai. Duomenys turi būti išlaikyti ne trumpiau kaip 5 metus pasibaigus projektui.
- Duomenys neatveriami dėl konfidencialumo ar kitų teisėtų priežasčių.

Nuorodos į dokumentus

- European Commission Directorate-General for Research & Innovation. (2017). H2020 Programme Guidelines to the Rules on Open Access to Scientific Publications and Open Access to Research Data in Horizon 2020. Retrieved from https://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/grants_manual/hi/oa_pilot/h2020-hi-oa-pilot-guide_en.pdf
- European Commission Directorate-General for Research & Innovation. (2016). H2020 Programme Guidelines on FAIR Data Management in Horizon 2020. Retrieved from http://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/grants_manual/hi/oa_pilot/h2020-hi-oa-data-mgt_en.pdf
- European Commission. (2017). H2020 Programme AGA – Annotated Model Grant Agreement. Retrieved June 10, 2018, from http://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/grants_manual/amga/h2020-amga_en.pdf#page=234
- Addendum - Open Access Publishing Agreement. (2017). Retrieved June 10, 2018, from http://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/other/hi/oa-pilot/h2020-oa-guide-model-for-publishing-a_en.pdf
- European Commission. (2017). Multi-Beneficiary General Model Grant Agreement (H2020 General MGA — Multi). Retrieved from http://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/mga/gga/h2020-mga-gga-multi_en.pdf
- Horizon 2020 Mandate on Open Access to Publications. (2014). Retrieved from <https://www.fosteropenscience.eu/sites/default/files/pdf/160.pdf>
- European University Association. (2016). EUA Roadmap on Open Access to Research Publications. Retrieved from <http://www.eua.be/Libraries/publications-homepage-list/eua-roadmap-on-open-access-to-research-publications.pdf>
- European IPR Helpdesk. (2015). Fact Sheet Publishing v. patenting. Retrieved from https://www.iprhelpdesk.eu/sites/default/files/newsdocuments/Patenting_v_publishing_0.pdf
- European Research Council (ERC). (2017). Guidelines on Implementation of Open Access to Scientific Publications and Research Data. Retrieved from http://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/other/hi/oa-pilot/h2020-hi-erc-oa-guide_en.pdf
- European Commission. (n.d.). Open access - H2020 Online Manual. Retrieved June 10, 2018, from http://ec.europa.eu/research/participants/docs/h2020-funding-guide/cross-cutting-issues/open-access-data-management/open-access_en.htm